

انشادات کوفی در علم

خطابات قانونیه

مهم‌ترین ابتکار اصولی امام خمینی علیه السلام

درس‌های حضرت آیت‌الله حاج شیخ محمدجواد فاضل لنکرانی رحمته الله

ناشر: مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم السلام

- تقریر و تحقیق: مهدی اعلائی
- صفحه‌آرایی: مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم السلام
- نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۹ ش
- چاپ: چاپخانه باران
- قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان
- شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۳۸۸ - ۱۳۵ - ۸

مراکز پخش

قم، میدان معلم، مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم السلام، تلفن: ۳۷۸۳۲۳۰۳ و ۳۷۷۴۹۴۹۴

قم شعبه ۱: خیابان ارم، جنب مدرسه کرمانی‌ها، تلفن: ۳۷۷۴۴۲۸۱ و ۳۷۷۴۴۲۷۱

شعبه مشهد: چهارراه شهدا، خیابان آیت‌الله بهجت، نبش بهجت ۹/۱، مقابل اداره بهزیستی، تلفن: ۳۲۲۲۰۱۶۰

www.ketab.ir

www.ketab.ir

فهرست مطالب

- ۹ مقدمه ❁
- ۱۳ فصل اول: نکات آغازین و توضیح نظریه خطابات قانونیه ❁
- ۱۵ ○ مبحث اول: جایگاه نظریه خطابات قانونیه
- ۱۵ الف) ریشه‌یابی بحث در علم اصول
- ۱۸ ب) باطل دانستن انحلال در خطابات
- ۲۰ ۱. دلیل اول: قیاس انشاء به اخبار
- ۲۱ ۲. دلیل دوم: بطلان انحلال در احکام وضعی
- ۲۵ ○ مبحث دوم: تبیین نظریه خطابات قانونیه
- ۳۳ ○ مبحث سوم: خلاصه ادله و شواهد نظریه خطابات قانونیه
- ۳۷ ❁ فصل دوم: آثار نظریه خطابات قانونیه
- ۳۹ ۱. اثر اول
- ۳۹ ۲. اثر دوم
- ۴۱ ۳. اثر سوم
- ۴۵ نکته: مراحل حکم شرعی از دیدگاه امام خمینی علیه السلام

۴. اثر چهارم ۵۰
۵. اثر پنجم ۵۲
۶. اثر ششم ۵۳
۷. اثر هفتم ۵۵
- * فصل سوم: نظریه خطابات قانونیه از دیدگاه شهید سیدمصطفی خمینی علیه السلام ۵۷
- گفتار اول: انحلال حکمی خطابات قانونیه ۶۰
- گفتار دوم: ارزیابی دیدگاه شهید مصطفی خمینی علیه السلام ۶۵
- * فصل چهارم: ارتباط نظریه خطابات قانونیه با دو مسئله ۶۹
- مبحث اول: ارتباط نظریه خطابات قانونیه با مسئله متعلق اوامر و نواهی ۷۱
- گفتار اول: دیدگاه امام خمینی علیه السلام پیرامون متعلق حکم ۷۲
- گفتار دوم: بررسی تعلق امر به ماهیت ۷۹
- مبحث دوم: قضایای حقیقیه و خطابات قانونیه ۸۷
- مقدمه ۸۷
- گفتار اول: تعریف قضیه خارجیّه و حقیقیه ۹۱
- گفتار دوم: ثمره تفکیک بین قضایای حقیقیه و خارجیّه ۹۳
- گفتار سوم: رابطه خطابات قانونیه و قضایای حقیقیه ۹۶
- تفاوت خطابات قانونیه با قضایای حقیقیه ۹۸
- * فصل پنجم: اشکالات نظریه خطابات قانونیه ۱۰۱
- مبحث اول: اشکالات مطرح در کلام دیگران و نقد آنها ۱۰۳
۱. اشکال اول ۱۰۳
- پاسخ اول و ارزیابی آن ۱۰۴
- پاسخ دوم ۱۰۶

۱۰۹	۲. اشکال دوم
۱۱۱	پاسخ
۱۱۶	۳. اشکال سوم
۱۱۸	پاسخ
۱۲۰	۴. اشکال چهارم
۱۲۲	پاسخ
۱۲۴	۵. اشکال پنجم
۱۲۶	۱. پاسخ اول
۱۲۸	۲. پاسخ دوم و نقد آن
۱۲۹	ارزیابی پاسخ اول و دوم
۱۲۹	۳. پاسخ سوم: پاسخ برگزیده
۱۳۲	۶. اشکال ششم
۱۳۳	۱. پاسخ اول
۱۳۴	۲. پاسخ دوم
۱۳۵	۷. اشکال هفتم
۱۳۷	پاسخ
۱۳۹	۸. اشکال هشتم
۱۴۰	پاسخ
۱۴۲	۹. اشکال نهم
۱۴۴	۱. پاسخ اول
۱۴۵	۲. پاسخ دوم
۱۴۸	۱۰. اشکال دهم

- ۱۴۹..... پاسخ
- ۱۵۴..... ۱۱. اشکال یازدهم
- ۱۵۴..... پاسخ
- ۱۵۷..... ۱۲. اشکال دوازدهم
- ۱۵۹..... پاسخ
- ۱۶۱..... ○ مبحث دوم: اشکالات وارد بر نظریه
- ۱۶۱..... اشکال اوّل
- ۱۶۲..... اشکال دوم
- ۱۶۳..... اشکال سوم
- ۱۶۵..... اشکال چهارم
- ۱۶۶..... اشکال پنجم
- ۱۶۹..... • جمع بندی و بیان دیدگاه برگزیده
- ۱۷۱..... • کتابنامه

مقدمه

بی تردید علم اصول فقه از مؤثرترین علوم در فهم مجموعه دین و به‌ویژه، استنباط احکام شرعی است. تسلط بر این علم، به معنای اقتدار بر فهم کتاب الهی - قرآن کریم - و دستیابی به مراد و مقصود امامان معصوم علیهم‌السلام است. کسی که آگاهی دقیق و صحیح از این علم نداشته باشد، نه می‌تواند حق علم تفسیر را ادا نماید و نه وصول به فهم احادیث برای او ممکن است.

بدون هیچ مبالغه‌ای باید پذیرفت دانش اصول فقه، کلید فهم دین است و تحولات شگرف علمی و رشد اجتهاد شیعی در گرو تکامل و بالندگی این علم است. از این رو، مورد اهتمام ویژه فقیهان ژرف‌اندیش در طول قرون متمادی بوده و در هر عصر و دوره‌ای، عالمان و محققانی سخت‌کوش با تعمق بیشتر، قواعد اصولی جدیدی بر آن افزوده‌اند و به موازات رشد علوم و نیازهای بشری، این علم نیز تکامل پیدا کرده است.

در قرون کنونی و از میان دانشمندان اصولی معاصر، حضرت امام خمینی ره یکی از سرآمدترین آنان و از عالمان و اندیشمندانی است که با تلاش و جدیت فراوان، در کنار استعداد و هوش سرشار خود، همراه با بینش جامع و عمیق نسبت به دین و جامعه بشری، توانست ابتکارات بسیار مهم و تأثیرگذاری

را در این علم داشته باشد.

به خوبی می توان مهم ترین ابتکار اصولی امام خمینی علیه السلام را «نظریه خطابات قانونیه» دانست. این نظریه علاوه بر راه گشایی و حل بسیاری از معضلات، برخی از اندیشه های ثابت و مستحکم دانشمندان اصول را که در طول زمان ها و قرون متمادی در حوزه های علمیه حاکم بود را منسوخ و مردود ساخت. به تعبیر فرزند شهید امام، آیت الله حاج آقا مصطفی خمینی علیه السلام، این نظریه، بارقه ای ملکوتی بوده است که خداوند بر قلب والد ایشان افکنده است^۱. این نظریه، هم مباحث و قواعد اصولی متعدّد و هم فروع فقهی زیادی را تغییر می دهد. در این نظریه، کیفیت خطاب و چگونگی و جایگاه ملاک در احکام و نیز نحوه اراده شرعی با دقت مورد تحلیل و بررسی قرار می گیرد.

استاد معظم و محقق اندیشه ورز حضرت آیت الله آقای حاج شیخ محمد جواد فاضل لنکرانی - مدّ ظلّه العالی - مباحث مرتبط با نظریه خطابات قانونیه را ضمن مباحث خارج فقه (کتاب البیع) در سال ۱۳۸۷ ش مورد بررسی و تحلیل جامع قرار دادند که نخستین بار توسط محقق ارجمند حجت الاسلام والمسلمین دکتر حمید ستوده خراسانی - دامت برکاته - در سال ۱۳۹۲ ش به زبان عربی با عنوان «الخطابات القانونیه رؤیه مبتکره عند الإمام الخميني علیه السلام» تقریر و به زیور چاپ آراسته و مورد استقبال دانشوران عرصه فقهت قرار گرفت. اکنون نیز متن فارسی درس گفتارهای حضرت استاد، به زبان فارسی و با قلم محقق محترم حجت الاسلام والمسلمین شیخ مهدی اعلائی - دامت برکاته - تنظیم و تقدیم اهل تحقیق و نظر می شود.

اینک که به یاری خدای والا و عنایت اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام اثر حاضر به انجام رسیده، ضمن حمد و ستایش به درگاه باری تعالی، از مقرر محترم و همه عزیزان و سرورانی که در مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم السلام در به ثمر رسیدن این کتاب نقش داشتند، به ویژه مدیر محترم مرکز، حضرت حجت الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمدرضا فاضل کاشانی - دامت برکاته - تشکر و قدردانی می‌نمایم.

در خاتمه، لازم است به روح بلند و جاودانه امام خمینی رضی الله عنه درود فرستاده و برای مؤسس مرکز فقهی، مرجع بزرگ شیعه و شاگرد برجسته امام خمینی رضی الله عنه، حضرت آیت الله العظمی آقای حاج شیخ محمد فاضل لنکرانی - رضوان الله تعالی علیه - که از احیاگران مکتب فقهی و اصولی آن فقیه سترگ بوده و در تبیین و گسترش نظریه خطابات قانونیه در کتاب‌ها و تألیفات و درس‌های خویش اهتمام فراوانی مبذول داشته‌اند، آرزوی علو درجات داشته باشیم. خداوند رحمان ایشان و اساتید بزرگشان را با پیامبر و آل پیامبر علیهم السلام محشور فرماید؛ إن شاء الله.

امید آن که این اثر مورد استقبال اندیشه‌ورزان و دانشوران عرصه فقاقت قرار گرفته و زمینه‌ساز فهم دقیق‌تر آثار علمی و تولید و توسعه نظریه‌های عمیق‌تر گردد.

سید جواد حسینی خواه

معاون پژوهشی مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم السلام